

Otorite ve Özerklik: İmkânsız Bir Beraberlik mi?

MELİH YÜRÜŞEN*

Sözlük tanımlarına bakılırsa yahut pür bir anarşist yaklaşım esas alınır, başlık sorumuzun yanıtı duraklamasız ve kesin bir 'evet' olurdu. Toplumsal istikrar, düzen veya adalet adına otoritenin gerekliliğine ve tesisine büyük bir önem atfeden yahut bireysel özerkliğe moral bakımından öncelikli bir değer biçmeyen kolektivist yaklaşımlar açısından ise, kabaca, böyle bir beraberliğin düşünülmesinin felsefi bir zemini olduğu söylenemez. Onlar, olsa olsa, mevcut yahut muhtemel otoritelerin kaynaklarını ve onların nasıl meşrulaştırabileceğini düşünürlerken, otoriteye tabi olan bireylerin konumlarını tasvir edebilirler. Buysa, kolaylıkla kestirilebileceği gibi, doğaları gereği çatışan iki kavramın uzlaştırılması şeklinde ayrı bir düşünsel çabayı gerekli ve kaçınılmaz kılmaz. Bu konuda en farklı yaklaşımı, gerek kavramsal dokusu, gerekse pratikteki devlet kavrayışı nedeniyle liberalizm alır. Liberalizm, bireyin haklarını ve özgürlüklerini azaltmıyarak, onları ihlal etmeye veya ortadan kaldırmaya yönelebilecekleri engellemek amacıyla, asgari bir otoriteyi de gerekli ve kaçınılmaz bulur. Kısaca, liberal yaklaşımlarda, otorite ile otonomi arasında çok hassas bir denge vardır: Politik güç, bu yüzden, bireyin özerkliğini ortadan kaldırmayacak ölçüde sınırlı, ama, aynı zamanda, mutlak özerklik iddialarının başka bireylerin özerkliklerini ihlal veya yok etmelerini önleyecek ölçüde de güçlüdür. Bununla birlikte, liberalizmin karşılaştığı

problemin ne kadar çetin bir problem olduğunun kavranabilmesi için, özerklik ve otorite kavramlarının analizinin yapılması gerekmektedir.

Otorite kavramının, Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi'nde bizi ilgilendiren iki temel anlamı vardır. Bunlardan ilki; karar verme, emretme yetkisi, isteklerini başkalarına kabul ettirme gücü şeklindeki tanımdır ki, bizi doğrudan doğruya gücün, özellikle de politik gücün ne olduğuna ve onun merkezine götürür. Örneğin, devlet otoritesiyle kastedilen budur. Otorite teriminin ikinci anlamı ise, bir kimsenin bir başkasına kendi kişiliğini kabul ettirmesini, kendisine saygı duyulmasını, itaat edilmesini sağlayan niteliklerin tümü, bu niteliklerden kaynaklanan nüfuzu şeklindedir ve bizi, politik gücün kimin elinde olması gerektiğine ilişkin kavrayışların ve bu kavrayışların yarattığı tartışmaların merkezine götürür. Kısaca, ilk tanım "nedir" sorusuna yanıt verirken; ikinci tanım, kim ve niçin soruların karşılıklarını oluşturur. O halde, bir monarşide kralın otoritesinden söz edilirken kastedilen şey, onun yönetme yetkisidir, daha açık bir deyişle, bu yetkinin içerdiği herşeydir. Ama ona bu yetkiyi neyin verdiğini sorarsak (veya sorgularsak), cevaplar belli farklılıklar gösterebilecektir: "O, Tanrının yeryüzündeki gölgesidir, bu yüzden itaati hak eder"; yahut, "O, halkımızın bu topraklardaki varlığını garanti alan bir soyun temsilcisidir; bu yüzden, Ona itaat etmek uyrukları için bir borçtur" gibi.

* Melih YÜRÜŞEN, Yazar-Felsefeci

Özerklik ise, otoriteden çok farklı bir kavramdır ve bundan dolayı, onun üzerinde yükselen herhangi bir düşünce örgüsü, otoriteye hiç de sempatiyle bakmaz, hatta en uç örneklerinde otoritenin mutlak ve mahkum edici bir reddinin zeminini hazırlar. Çünkü özerklik, temelinde bireyin kendisini belli bir şekilde eylemeye zorlayan unsurlara direnme gücüdür. Kabaca, otorite iddiasında olan yahut otorite olana direnme gücüdür. Bu, otoriteyle özerklik kavramlarının doğaları itibarıyla bağdaşmalarının neredeyse imkânsız denebilecek ölçüde zor olduğu anlamına gelir. Başka bir ifadeyle, bu iki kavram birbirleriyle çatışan, bu yüzden de biraraya getirilmeleri büyük güçlükler taşıyan kavramlardır. R.P. Wolff'un "Otorite ve Özerklik arasındaki Çatışma"* başlıklı çalışması, sözkonusu güçlükleri son derece net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu yazımızda, geniş ölçüde Wolff'un çalışmasından faydalanarak otoriteyle özerklik arasındaki çatışmaya varan uzlaşmazlığı ortaya koymayı deneyeceğim.

Otorite ve Devlet

Wolff, yazısına otorite kavramını analiz ederek başlar. Otorite analizinin başlangıcı ise, kaçınılmaz olarak, siyaset felsefesi içinde devletle otorite arasındaki ilişkinin belirginleştirilmesini gerektirir.

Siyaset, devlet gücünün kullanımınıdır, yahut bu kullanımı etkileme gücüdür. Bu nedenle, Wolff'a göre, siyaset felsefesinin devlet felsefesi olduğu söylenebilir. Tabii bu, devletin otoriteyle ilişkisi çerçevesinde tanımlanmasını gerektirecektir. Devlet, belli bir bölge içinde en yüksek otoriteye sahip olan ve bu otoriteyi kullanan kimseler topluluğudur. Daha kesin bir ifadeyle, belli bir bölge yahut belirli bir halk üzerinde en yüksek otoriteye sahip olan kimseler topluluğu devlet olarak adlandırılabilir. Peki göçebe bir topluluğun devlet olarak kabul edilmesi mümkün müdür? Weber'in buyurucu koordinasyon dediği durumun sözkonusu ölçüde bunun mümkün olduğu söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle, göçebe kabileler ve aşiretler, bölgesel bir devletin yüksek otoritesi altına girmedikleri ölçüde, bir devlete özgü otorite yapısını

sergileyebilirler. Devlet, otoritesi altındaki bütün kişileri içerebilir. Nitekim, demokrasi teorisyenlerine göre, demokratik devlet böyledir. Ayrıca, O, geri kalan herkesin kendisine tabi olduğu tek bir kişiden de ibaret olabilir. Elbette Wolff'un dikkat çektiği gibi, tek kişinin devlet olması gibi bir durum şüpheli görünebilir ve inandırıcı da bulunmayabilir. Fakat monarşilerde yüksek otorite (supreme authority) tek bir kişinin elindedir. Bu yüzden 14. Louis 'Devlet, benim' derken hiç de yanlış bir şey söylemiş olmamaktadır. Devletin ayrıncı niteliği yüksek otoritesidir. Sözlük tanımına kısa bir dönüş yaparsak, başkalarıyla karşılaştırılmayacak ölçüde kapsamlı ve güçlü olan emretme yetkisi veya bu yetkiden doğan yaptırım gücüdür. Yurttaşların çıkarılan bir yasaya uymaları, daha doğru bir ifadeyle, uymak zorunda olmaları, işte çok büyük ölçüde bu yaptırım gücünden kaynaklanır. Yüksek otorite, siyaset felsefecilerinin 'egemenlik' (sovereignty) olarak adlandırdıkları şeydir. Böylece biz, halk egemenliğinden (popular sovereignty) söz ettiğimizde, halkın (veya milletin) devlet olduğu şeklindeki doktrin-den söz ederiz. Kral kavramı ise, bir monarşide yüksek otoritenin bir kişide yoğunlaşmasını veya cisimlenmesini yansıtır. Kısaca, kral egemenliktir, yahut egemenlik kralındır.

Wolff, otoritenin özlü bir tanımını verir. Bu tanım, sözlük tanımının siyaset felsefesindeki izdüşümüdür: Otorite, emir verme ve bağlantılı olarak da itaat edilme yetkisidir. Ancak bu yetkinin güçten ayırt edilmesi gerekir. Güç, cebir kullanımı yahut tehdidiyle, razı olmaya, rıza göstermeye mecbur etme yeterliliğidir. Bu yeterliliğe sahipsem, karşımdaki herhangi birini, herhangi bir isteğimi yerine getirmeye zorlayabilir, ona istediğini yaptırabilirim. Fakat bu, benim onun üzerinde bir otoritem bulunduğu anlamına gelmez. Bu konudaki bir örnek oldukça açıklayıcıdır: Hırsız, üzerime silahımı doğrultup beni ölümle tehdit ettiği zaman, cüzdanimı duraksamaksızın ona teslim ederim. Böyle yapmamın sebebi, aksi durumda karşılayacağım sonucun daha ağır bir kaybı (mesela hayatımı) içermesi ihtimalidir. Burada hırsız, elbette, üzerimde güç sahibidir; ama bu hiç de onun benim üzerimde otoritesinin bulunduğu farzetmemi gerektirmez. Başka bir deyişle, O, paramı talep etme yetkisine sahip değildir; dolayısıyla benim ona para verme yükümlülüğüm diye bir şey sözkonusu olamaz. Oysa durum, devletin otoritesi sözkonusu oldu mu derhal

* *The Conflict between Authority and Autonomy*, Robert Paul Wolff, "Authority" Joseph Raz (eds), Base Blackwell, 1986.

farklıdır. Yönetim, benden para talep edebilir örneğin; yani beni vergilendirebilir. Ve ben vergi ödemeyi hiç arzulamasam (ki bu tür bir arzuyu güçlü bir şekilde kim duyabilir?), hatta vergi ödemekten kaçınmanın yollarını düşünsem bile, yine de vergimi öderim. Daha önemlisi, devletin bu tür bir yetkisi olduğunu itirazsız kabul ederim. Devlet, nihayetinde uygun biçimde tesis edilmiş yönetimdir ve bu yüzden de onun beni vergilendirme yetkisi vardır. Kısaca devlet, benim üzerimde bir otoritedir. Wolff'un örneği, zor tehdidine dayanan (açık veya örtülü olabilir) itaatle, otoriteye itaati ayırt etmemizi sağlar. Otorite talep etmek, itaat edilme yetkisini talep etmektir. Bu çerçevede otoriteye sahip olmak, yetki iddiasında bulunmak yahut kendilerine yöneltilenler tarafından tanınıp kabul edilmiş bir hak talebinde veya iddiasında bulunmak anlamına gelir.

Bu noktada, otorite teriminin gerçekten belirsiz olduğunu söylememiz gerekir. Bu belirsizlik, hem tasviri, hem de normatif anlamda sözkonusudur. Örneğin, otoritenin tasviri anlamı bile normlara ve yapınlara gönderir bizi. Fakat bunu insanlara ve yapınlara göndermek zorla kabul ettirmekten ziyade, onların uymaları gerektiğine inandıkları şeyi betimleyerek yapar. Elbette bunun sebebi, ilkinin sözkonusu olması durumunda, cebre boyun eğmeyle otoriteye itaat arasında bir farkın kalmamasıdır.

Bu çerçevede, otoritenin tasviri ve normatif anlamlarına tekabül eden iki devlet kavramının varlığından söz edilebilir. Tasviri olarak devlet, bir bölgede yüksek otoriteye sahip oldukları tanınıp kabul edilmiş kimseler topluluğu şeklinde tanımlanabilir. Şüphesiz, sözkonusu tanımlamanın veya kabulün öznesi, kendileri üzerinde otorite talebinde yahut iddiasında bulunanlardır. Tasviri anlam, bizi, mevcut (de facto) devletlere götürür. Mevcut devlet formlarının incelenmesi, nitelikleri, kurumları ve işleyişi siyaset biliminin alanıdır. Buna karşılık, otoritenin normatif anlamı, daha farklı bir devlet tanımına açıtır. Burada devlet, kural koyucu anlamı içinde alınmaktadır. Buna göre devlet, bir bölgede yüksek otoriteyi kullanma yetkisine sahip insanlar topluluğudur. İki devlet tanımı arasındaki fark son derece belirgindir. İlki devleti, mevcut devletlerin yapısından kalkarak ele alırken; ikincisi devleti, bu yapıda cisimleşen yetkiye dayanarak tanımlamaktadır. Bu nedenle, ikincisinin konusu, meşru otoritenin (yönetme, kural ve yasa koyma yet-

kisinin) formlarının ve ilkelerinin keşfi, analizi ve açıklanması olacaktır ve siyaset felsefesinin temel problematiklerini oluşturacaktır. Örneğin, devlet otoritesinin kaynağı, sözleşmecî teorilerde rızaya dayandırılırken; onu doğrudan doğruya ihtiyaçlarının yarattığı ve zaman içinde kanıtlanan (tecrübe edilen) faydaları sebebiyle insanlar tarafından kabul edilmesinin bir teamül halini aldığı şeklindeki naturalist teorilerde, herhangi bir aşkın anlamı ifade etmeyen insan doğasına bağlanacaktır. Bununla birlikte, devlet otoritesinin kaynağı konusunda ne tür bir açıklama getirilirse getirilsin, öncelikle, (en) yüksek otoriteyle neyin kastedildiğinin açıklanması gerekir.

Wolff'un belirttiği gibi, otoritenin normatif anlamını esas alan -ki zaten siyaset felsefesinden söz edebilmemiz için normatif anlamın esas alınması gerekir- bazı siyaset felsefecileri, hakiki devletin, onun yetki dairesi içinde vuku bulan her türlü sorun üzerinde nihai bir otoriteye sahip olduğunu kabul etmişlerdir. Sözgelimi J. J. Rousseau, ona dayanarak adil bir politik komünitenin teşkil edildiği toplumsal sözleşmenin, politik yapıya mevcut üyeleri üzerinde mutlak bir buyurma yetkisi verdiğini ileri sürer. Genel irade tarafından yönetildiğinde, egemenlik adına layık olan bu güçtür. Oysa John Locke, politik yapıya hiç de mutlak bir buyurma yetkisi tanımaz. Locke için adil bir devletin otoritesi, sadece, devletin kontrol etmesinin uygun olduğu sorunları kapsar ve bu sorunlarla sınırlanır. Bu, elbette devletin en yüksek otorite olduğunu reddetmek anlamına gelmez. Ancak **en yüksek otorite demek, hiç de mutlak otorite demek** değildir. Bu bağlamda, siyaset felsefesinin yanıtlaması gereken sorulardan biri de, adil bir devletin üzerinde otoritesinin bulunduğu ilişkiler alanına yönelik herhangi bir sınırın olup olmadığı sorusudur. Şüphesiz, bu sorunun muhtemel yanıtları, eksen alınan özgürlük kavrayışına göre belirli farklılıklar gösterecektir. Kaldı ki, bireysel özerklik en pür yahut en mutlak anlamlarıyla ele alındığında, devlet otoritesi mutlaka sınırlandırılması gereken bir şey olarak belirir.

Otoritenin Kaynağı

Amirane buyruk, ikna edici bir argümandan ayırt edilebilir; daha doğrusu bu ikisinin birbirlerinden kolayca ayırt edilmeleri gerekir. Örnek son derece açıktır: Diyelim ki, bana birşey yapmam emredilsin ve bu emir hiç-

bir tehdit boyutu içermesin. Emrin bu niteliğine rağmen, ona itaat etmeyi, yani emri yerine getirmeyi seçebilirim. Bunun sebebi, yapmam emredilen şey gerçekten yapmam gereken şey olduğuna inan(dırıl)mış olmamdır. Öyleyse bu durumda, bir buyruğa itaat etmekte olduğum söylenemez. Söylenebilecek olan şey, bir argümanın gücünü yahut bir emrin doğruluğunu kabul ettiğim için itaat ediyor görüntüsü verdiğim eylemi gerçekleştirdiğimdir. Kolayca ayırt edilebileceği gibi, burada emir veren kimse, sadece bir vesile olarak, yani görevimin farkına yahut bilincine varmamı sağlayan bir unsur olarak iş görür. Ve onun rolü, başka örneklerde sık sık görülebileceği gibi, beni uyarmak isteyen bir arkadaşım yahut kendi vicdanım tarafından pekâlâ yerine getirilebilirdi. Wolff'un belirttiği gibi, burada üzerimde otoritesi olan emri veren kişi değil, emrin kendisidir. Başka bir deyişle, onun emrine boyun eğmem, onu bir otorite saymam için bir gerekçe teşkil etmez. Bu, otoritenin **kişilerde** bulunduğu; onların, buyurdıkları şeyden dolayı değil, buyuranın **onlar** olmasından dolayı otoriteye sahip oldukları anlamına gelir. O halde itaat etme görevim, moral yasaya yahut yerine getirmem emredilen eylemlerin faydalarına değil, onlara borçlu olduğum bir görevdir. Wolff'un burada ne demek istediği bir örnekle daha belirgin kılınabilir. Diyelim ki ben, cepheye gönderilen bir askerim. Vatanımı her ne pahasına olursa olsun savunmanın moral bir görev olduğunu ve katılacağım hareketin düşmanı hazırlıksız yakalamak açısından son derece yararlı olacağını düşünüyorum. Ancak, cephede benim eylemlerimi yönlendirecek olan, hiç şüphesiz, **bu inançlarım veya düşüncelerim olmayacaktır. Ben orada üstlerime** itaat edeceğimi bilirim. Verilen emirlerin doğruluğu veya yanlışlığı itaat etmem gerektiği gerçeğini değiştirmez. Komutanımın geri çekilin dediği yerde, ola ki ben, saldırmamız gerektiğini düşünüyordum. Ama madem ki, komutanımız çekilmemizi emretmiştir, komutan o olduğu için söylediklerini uygulamam gerekir. Bu örnek, birinci durumun niçin otoriteye itaat etmek anlamına gelmediğini yeterince aydınlatırken, otoritenin ancak kişilerde bulunabileceğini de göstermektedir.

Peki, insanlar otoritenin taleplerini niçin kabul ederler? Bunun sebepleri nelerdir? Wolff'un bu soruya yanıtı, tam anlamıyla Hume'un ruhunu yansıtır: Gelenek! Otoriteye itaat etmemizin, yani onun taleplerini yerine

getirmemizin başlıca sebebi, sadece geleneğin buyurucu gücüdür. Bazı şeylerin daima belli bir şekilde yapılmış olması olgusu, çoğu insan için onların aynı şekilde yapılması için mükemmel bir yeterli nedendir. Bir krala niçin itaat etmemiz gereksin? Çünkü biz krallara daima itaat ettik. Fakat kralın ölümünün ardından onun en büyük oğlunun kral olması niçin gereksin? Çünkü en büyük oğullar daima tahtın mirasçıları olmuşlardır. Gelenekün gücü, insan zihninin derinliklerine o derece işlemiştir ki, yöneten ailenin acımasız ve rastgele kökenlerini aydınlatan bir araştırma bile, uyruklarının gözünde onun otoritesini zayıflat(a)maz. Belirttiğimiz gibi, Wolff'un argümanının Humecu boyutu çok açıktır. Bu argüman muhakkak ki, otoriteye itaatın kökleri hakkında oldukça doyurucudur. Bununla birlikte kişilerin otoriteye sahip olmalarının ardında yatan nedenlerin daha açık bir şekilde ortaya konulması gerekir.

Otorite kişilerde bulunuyorsa, o kişilerde bulunmasının sebepleri nelerdir? Şu kişi değil de niye O? Wolff, otoritenin kaynağını kişilerin niteliklerine bağlar. Bazı kişiler sıradışı karakterleriyle otoritenin aurasını edinirler. İçinden çıktığı toplumun varlığını devam ettirmesini sağlayan askeri başarılarla imzasını atan bir komutan, doğal olarak bir otoritedir. Aynı şekilde ermişçe yahut bilgece bir kişiliği yansıtan insanlar, veya şu ya da açıdan güçlü kişilikleriyle göze çarpan insanlar da otorite sayılırlar. Bu tür insanlar, çevrelerinde, onlara hiçbir kişisel çıkar endişesi taşımaksızın ve bazen çıkarlarını bile hiçe sayarak gönüllü bir şekilde itaat eden veya etmek isteyen takipçiler ve müritler toplarlar. Bu takipçiler ve müritler, liderin emretmek yetkisi, yani, otoritesi bulunduğuna inanırlar. Böylece otoritenin mekanizması ortaya çıkmaktadır. Başlangıçta içinden çıktığı topluluk veya toplum için anlamlı bir başarı elde etmiş veya gücü elinde toplamış birisi, sözkonusu nitelikleriyle kendisi tarafından değil, fakat ona inananlar ve güvenenler tarafından otorite olarak ilan edilir. Sonradan bu otorite, onunla yakından bağlantılı olanlara tevarüs eder; sonrakiler, seleflerinin niteliklerine sahip olmasalar bile. Çünkü artık sözkonusu olan gelenektir.

Günümüzde durum çok değişiktir. Artık kralların sayısı pek azdır. Mevcut krallıklar, demokrasilere dönüşmüştür. Aynı şekilde, bir peygamberler kuşağından da söz etmek mümkün değildir. Çağımız, bürokratik ordular

ve kurumsallaşmış dinler çağıdır. Böyle bir dünyada, otorite resmi pozisyonları işgal edenlere verilir. Wolff, Weber'den hareketle, bu pozisyonları insanların çoğunun kafasında itimata layık ve yetkili gibi gördüğünü belirtir. Bunun sebebi, onların, kamuya açıklık, genellik, kestirilebilirlik vb. erdemlere sahip olan belli türden bürokratik düzenlemeler aracılığıyla belirlenmeleridir. Bizler resmiliğin görünür işaretlerine, örneğin basılı formlara ve rozetlere tepki vermeye koşullandırılırız. Bazen otoriteye yönelik yasal bir talebi meşrulaştırmaya niyetlenebiliriz. Sözelimi bir emre boyun eğdiğimiz zaman, bunun sebebi, bize emri verenin seçilmiş bir memur olmasına bağlıdır. Çok daha sık karşılaşılan bir durumsa, bir üniformaya şöyle bir bakmamızın bile, onun içindeki adama itaat edilme yetkisi verdiğini bize hissettirmeye yetmesidir.

Wolff, bu noktada, insanların en yüksek otoritenin taleplerini kabul etmelerinin aşikâr olduğunu belirtir. Buna karşılık, insanların en yüksek otoritenin taleplerini kabul etmeleri gerektiği konusu hiç de o kadar açık değildir. Öyleyse ilk sorumuzun şu olması gerekir: Bir kimse hangi koşullar altında ve hangi nedenlerle diğeri üzerinde yüksek otoriteye sahiptir? Aynı soru, değişik bir şekilde ifade edilebilir: Bir devlet hangi koşullar altında varolabilir?

Wolff'a göre, Kant bize bu tür bir tahkikat için uygun bir yöntem verir. Bu yöntem, dedüksiyondur. Ancak, Kant, dedüksiyonu farklı bir anlamda kullanır. Başka bir önermeden çıkan bir önermenin kanıtlanmasını değil, bir kavramın uygunluğunun veya meşruiyetinin gösterilmesini dedüksiyon olarak adlandırır. Bir kavram tecrübi olarak alındığında, onun dedüksiyonu ancak objelerinin örneklerini göstererek gerçekleştirilir. Örneğin, at kavramının dedüksiyonu belirli bir atı göstermekten ibarettir.

Benzer biçimde, tasviri bir devlet kavramının dedüksiyonu, sadece, bazı insanların geri kalanlar üzerinde yüksek otorite talep ettikleri ve onlara itaat olunan sayısız insan topluluğu örneklerini göstermekten ibarettir. Wolff'un burada Kant'tan hareketle kastettiği şey son derece açıktır. Nasıl ki, insan kavramının dedüksiyonu, türün bir örneği olarak herhangi bir birey oluyorsa, devlet kavramının dedüksiyonu da **de facto** devletlerden birinin gösterilmesi olacaktır. Bununla birlikte, normatif kav-

ramlarda durum değişiktir. Bunun sebebi bütün normatif kavramların non-empirik, yani olandan ziyade olması gerekene gönderen kavramlar olmalarıdır. Bu durumda, non-empirik bir kavramın dedüksiyonunun, mesela bir atın dedüksiyonundan çok farklı olması gerektiği açıktır. Wolff'a dönersek, normatif yüksek otorite kavramının kullanımını örnekler göstererek meşrulaştıramayız. Onu, bazı insanların yönetme konusunda moral bir hakka sahip oldukları insan topluluğu formlarının bulunabileceği şeklindeki **a priori** bir argümanla kanıtlamamız gerekir. Bu bağlamda, siyaset felsefesinin temel görevi, devlet kuramının dedüksiyonunu sağlamak olarak belirir.

Bu dedüksiyonu tamamlamak için, insanların **de facto** otoritelerin emrettiklerini yapma yükümlülüklerinin bulunduğu şartların var olduğunu göstermek yeterli değildir. En adaletsiz yönetimlerde bile, ayaklanmaktansa itaat etmek için haklı nedenler bulunduğu sık sık rastlanır. Örneğin yönetimin, yurttaşlarına yapmalarının zaten bağımsız bir yükümlülük olduğu bir şeyi yapmalarını emretmesi yahut isyan etmenin kötü sonuçlarının itaatın onursuzluğundan çok daha vahim, çok daha ağır olması durumlarında olabileceği gibi. Kaldı ki, bir yönetimin buyrukları, gerek kasti olarak, gerekse olmayarak faydalı birtakım etkileri garanti edebilir. Basiretli olma gerekliliği kadar, bu tür sebepler de, kendimizi etkisi altında bulduğumuz **de facto** otoritenin, yani yönetimin, buyruklarına itaat etmemizi doğru bir şey olarak telakki etmemizi sağlayabilir. Fakat bunlardan hiçbiri, yani otoriteye itaat etmemize yol açan yahut yol açtığı varsaydığımız açık veya örtülü nedenlerden hiçbiri, meşru otorite sorununu çözmez. Bu, Wolff'un ısrarla vurguladığı gibi, emretme yetkisi ve bağlantılı olarak da emir veren kimseye itaat etme yükümlülüğü sorunudur.

Ancak, son noktanın biraz daha açık bir şekilde vurgulanması gerekir. İtaat, bir kimsenin yapmanızı söylediği şeyi yapmanız sorunu değildir. Yapmanız söylenen şeyi **belli bir kimse söylediği için yapmanız sorunudur**. Bu, şu anlama gelir: A. trafik polisidir. Otomobilinizi durdurur, sizden sürücü ehliyetinizi göstermenizi ister. A.'nın, ne kadar kibar ifade edilmiş olursa olsun sonuçta bir emir olan isteğini yerine getirirsiniz. Bunun sebebi, A.'nın herhangi bir kimse değil, belli bir kimse olmasıdır, yani onun sizden gerekli durumlarda belli bir şeyleri

iseme yetkisinin bulunduğunu düşündüğümüz bir kimse olmasıdır. Bu çerçevede, meşru yahut **de jure** otorite, moral yükümlülüğünün temelleri ve kaynaklarıyla ilgilidir.

Başkalarının onlar üzerinde otoritesi bulunduğuna inanan insanların var olduğu tartışma götürmez bir olgudur. Bu olgu, Wolff'un belirttiği gibi, herhangi bir yerde, şu veya bu zamanda meşru otoriteye gerçekten sahip olan insanların bulunmuş olması gerektiğini kanıtlamakta kullanılabilir. Yani bizim, bazı otorite taleplerinin hak-sız ve yanlış olduğunu düşünmemiz, bu tür **bütün** taleplerin yanlış olduğunu düşünmemizi hiç de gerektirmezdi. Çünkü böyle olmasaydı, meşru otorite kavramına asla sahip olamazdık. Nitekim bu argüman, ancak karşıtlarıyla tanımlanabilen bütün kavramlar için geçerlidir. Ancak, Wolff'un belirttiği gibi, bu argümanın genel olarak gücü ne olursa olsun, **de facto** otoritenin, **de jure** otoriteye karşı konulduğu duruma uygulanamaz. Bunun sebebi her iki kavramın anahtar bileşeninin, yani hakkın/yetkinin, genellikle ahlak felsefesi alanından hareketle tartışılmasıdır.

Bu noktada Wolff, **de facto** devletlerin mevcudiyetinden çıkarılabilecek şeyin, insanların meşru bir otoritenin varlığına inanmaları olduğunu söyler. Çünkü **de facto** bir devlet, basit olarak, uyruklarının onun meşru olduğuna inandıkları bir devlettir. Bu, onun kendisi adına talep ettiği otoriteye sahip olması anlamına gelir. Elbette devlette otoritesine inananlar yanılıyor olabilirler. Bu doğrultudaki bütün inançlar yanlış olabilir. İnsanlık tarihinde itaat edilme hakkına/yetkisine sahip olan tek bir devlet bulunmayabilir. Hatta böyle bir devletin mevcudiyeti imkânsız olabilir. Çözölmeye çalışılması gereken sorun budur. Oysa, insanların devletin otoritesine inanmalarından, onların **de jure** otorite kavramına sahip oldukları sonucu çıkar, çıkarılabilir.

Wolff'un bu düşünceleri, siyaset felsefesinin moraliteyle ilişkisi konusunda zengin ipuçları verir. Bir kere, bir bölgede meşru otoriteye sahip olan insan topluluğu olarak normatif devlet kavramı, bizi olana -**de facto** devlet-, değil olması gerekene götürdüğü için siyaset felsefesinin asıl inceleme ve tartışma konusunu da belirler. Kaldı ki, **de jure** devlet kavramının dedüksiyonu imkânsız olsaydı bile, yani **de jure** hiçbir devlet bulun-

masaydı bile, bireylerin **de facto** devletlerle ilişkilerinde de çok sayıda moral problem doğabilir: Devlete yasa yapımında rehberlik etmesi gereken moral ilkeler bulunup bulunmadığı yahut bireyin hangi koşullar altında yasalara itaat etmesinin doğru olduğu gibi. Yine, eşitlik ve ilerleme konusunda toplumsal idealler, ceza ilkeleri veya savaşın nasıl meşrulaştırılabileceği vb. araştırılıp keşfedilebilir. Bu tür araştırmalar da, esasen, genel moral ilkelerin politikasının özel fenomenlerine uygulanmasıdır. Ancak bunun birçok sorun yaratacağı aşıkârdır. Herşeyden önce, genel moral ilkelerin yapıları ve onların özel fenomenlerle ilişkilendirilmelerinin eksen alınan moral perspektife göre değişkenlik gösterebilmesi sebebiyle. Yine de, politika incelenmesinin bu dalının ahlaktan bağımsız bir şekilde alınması mümkün görünmemektedir. Nitekim, Wolff bu alanı, ahlak kurallarıyla ilgili politika olarak adlandırır. Böylece, bizler otoriteye yönelik talepleri kabul ettiğimiz için, **de facto** devletlerin var olduğunu ve moral söylemin genel olarak meşru olduğunu varsayıyorsak, bu tür devletlerden doğan moral sorunların var olması gerektiğini söyleyebiliriz. Sonuç olarak, ahlaksal politika, etikin bir dalı olarak belirlemektedir ve varolduğu geride kendine özgü bir siyaset felsefesinin var olup olmadığı sorusunu bırakarak. Wolff'un otorite analiziyle dikkatimizi çektiği önemli bir konu da budur. Nitekim otoriteyle özerklik kavramları arasındaki ilişkinin serimlenmesi, bu son derece can alıcı hususu kavramamıza yardım eder.

Özerklik, Sorumluluk ve Otorite

Özerklik kavramının analizine geçmeden önce, otoriteyle arasındaki kaçınılmaz çatışmayı ana çizgileriyle vermek istiyorum. Otorite kavramının sözlük tanımı, hatırlanabileceği gibi karar verme ya emretme yetkisi, isteklerini başkalarına kabul ettirme gücü şeklindeydi. Oysa özerklik, tam da otoritenin hedef aldığına direnme gücünü ifade eder. Özerkliğin açılmış bir tanımı bunu bütün netliğiyle ortaya koyar: Özerklik, kişinin kendine ilişkin bütün koşulların bilincinde olarak, kendisini bu koşullardan çıkardığı bir ilkeye ya da birbirleriyle tutarlı bir ilkeler dizisine tabi kılması; amaçlarını ve projelerini gerçekleştirirken bu ilkedan başka hiçbir şeyi kılavuz edinmemesi; daha açık bir deyişle, kendisini şu ya da bu nedenle, şu veya bu ölçüde, sözkonusu ilkedan ya da ilkeler dizisinden sapmaya, vazgeçmeye yönelten dış un-

surları (bu unsurlar, bir kişinin istekleri, buyrukları; bir topluluğun üyelerini, belli davranış kalıplarına uymaya zorlayan gelenekleri, görenekleri vb. olabilir) etkisizleştirme, bu unsurlara direnme gücüdür. Şüphesiz bir kimse, bütünüyle özerk olarak, kendisini bir otoriteye tabi kılabilir. Ancak otoritenin talepleri yahut emirleri, onun kendisi için belirlediği unsurlarla çatıştığı veya onların gerçekleşmesini engellediği ölçüde, o kimsenin özerkliğini kaybettiği söylenebilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, hemen aşağıda belirtileceği gibi, özerklik kaybının sorumluluktan muafiyeti gerektirmediğidir. Wolff'un özerklik analizi de bunu net bir şekilde ortaya koyar.

Wolff'a göre, ahlak felsefesinin temel kabulü, insanların kendi eylemlerinden sorumlu oldukları şeklindedir. Bu kabulden zorunlu olarak, Kant'ın da işaret ettiği gibi, insanların metafizik olarak özgür oldukları sonucu çıkar. Bu, onların bazı bakımlardan nasıl eyleyeceklerini seçme yetisine ve kapasitesine sahip oldukları anlamına gelir. Nasıl eyleyeceğini seçebilecek olması, insanı sorumlu kılar. Fakat sadece seçimin kendisi, kişinin eylemlerinin sorumluluğunu almasının yeterli sebebini teşkil etmez. Sorumluluk almak, yapılması gerekenin belirleme teşebbüsünü içerir, ve bu, Aristoteles'den beri filozofların kabul ettikleri gibi, kişiyi ek bir bilgi edinme, saikler üzerinde düşünme, sonuçları öngörme, ilkeleri eleştirme vb. gibi sorumluluklarla karşı karşıya bırakır.

Eylemlerimizin sorumluluğunu alma yükümlülüğümüz, tek başına irade özgürlüğümüzden türemez. Bunun sebebi, sorumluluk almanın seçme özgürlüğünden daha gerekli olmasıdır. Bu çerçevede, sadece seçimleri konusunda muhakemede bulunabilme kapasitesine sahip olan insanların eylemlerinin sorumluluğunu almaya yönelik kesintisiz bir yükümlülük altında kaldıkları söylenebilir. Nitekim ahlak felsefecilerinin çocuklarla delileri eylemlerinden tam anlamıyla sorumlu olmayan varlıklar olarak gruplandırılmasının sebebi budur. Şüphesiz çocukların, daha doğrusu, bizim onları eylemlerinden, erişkin ve akıl yürütme kapasitesine sahip insanları tuttuğumuz gibi tutmamamızın nedenleri farklıdır. Deliler, seçme özgürlüğünden yoksundurlar. Çocuklarınsa gelişmiş bir akıl yürütme gücüne henüz sahip olmadıkları için eylemlerinden sorumlu tutulmadıkları ortadadır.

Yine de çocukların, kısmen gelişmiş bir formda muhakeme gücüne sahip oldukları ölçüde, seçme iradesinden yoksun olmaları yüzünden sorumluluktan almaları ümüyle imkânsız olan delilere göre, eylemlerinden sorumlu tutulabilecekleri söylenebilir. Nitekim, yasalarda çocuklarla ilgili hükümlerin, çocuğun yaşına göre değerlendirilmesinin nedeni budur.

Hem özgür iradeye, hem de akla sahip olan her insanın, eylemlerinin sorumluluğunu alma yükümlülüğü vardır. Kişinin, herhangi bir konuda nasıl davranması gerektiği hususunda devamlı bir düşünme, araştırma ve değerlendirme sürecine girmemiş olması, bu gerçeği değiştirmez. Bir kimse, bazen, eylemlerinin sorumluluğunu almaya yönelik iyiniyetini ilan eder. Tabii bu, aynı eylemlerinin sonuçları üzerinde düşünmüş olduğu yahut gelecekte gerçekten ilan ettiği şekilde eyleyeceği anlamına gelmez. Wolff, haklı olarak, böyle bir açıklamanın sorumluluk alanının reddine göre bir ilerleme olduğu belirtir. Çünkü, hiç olmazsa, sorumluluğun varlığı tanınmıştır. Fakat bu da, kişiyi belki de o zamana kadar kaçınmış olduğu düşünce sürecini gerçekleştirme görevinden kurtarmaz. Ayrıca, burada hemen, insanın eylemlerinin sorumluluğunu almasının bir şey, doğru bir biçimde eylemesinin başka bir şey olduğu belirtilmelidir. Sorumluluk almak, doğru bir şekilde eylemeyi garanti etmez. Wolff'un vurguladığı gibi, kişi, sorumluluk alabilir ama yine de hatalı davranabilir. Bu çerçevede, biz, bir kişiyi sorumlu bir birey olarak tasvir ettiğimiz zaman, onun daima doğru olanı yaptığını kastetmeyiz, sadece onun doğru olanı soruşturmaya yönelik görevini ihmal etmemesini kastederiz.

Wolff, sorumlu insanın kaptisli bir insan yahut anarşist olmadığını belirtir. Bunun sebebi, onun moral zorlamalarının sınırını bizzat kabul etmesidir. Fakat bu, onun tek başına bu zorlamaları muhakeme etmeyeceği anlamına gelmez. Örneğin O, başkalarının tavsiyelerini dinleyebilir; ancak nihai analizde tavsiyenin iyi bir tavsiye olup olmadığını bizzat kendisi belirler. O, moral yükümlülüklerini başkalarından öğrenebilir, fakat yalnızca bir matematikçinin diğer matematikçilerden -diyelim ki- bir teoremi öğrendiği anlamda. Bu, teoremi bizzat düşünmemiş olsa bile, teoremin geçerliliğini denetleyebilmesi demektir. Yani onun durumu, hiç araştırmadığı şeyleri kaşıftan öğrenmekte olan bir kimsenin durumu-

na benzemez. Çünkü böyle bir kimse olsaydı, kaşifin bulduklarını bizzat kendisi araştırmamış olduğu için, onun yaptığı her açıklamayı doğru olarak kabul etmek durumunda kalırdı.

Wolff, bu noktada, sorumlulukla özerklik arasında ilişki kurar. Sorumlu insan, kendisine buyruklar şeklinde ifade ettiği moral kararlara vardığı için ve vardığı ölçüde, onun kendisine kurallar ve yasalar koyduğu yahut kendi yasa koyucusu (self-legistating) olduğu söylenebilir; yani O, özerktir. Bu çerçevede moral özerklik, Kant'ın gösterdiği gibi, özgürlük ve sorumluluğun bir kombinasyonu, yani kişinin kendisi için yaptığı yasalara itaat etmesidir. Özerk bir insan, özerk olduğu ölçüde, başkasının iradesine tabi değildir. Ona söyleneni yapabilir, ama yapması söylenmiş olduğu için değil. Öyleyse O, sözcüğün politik anlamında özgürdür.

Kişinin eylemlerinden sorumluluğu, onun seçme kapasitesinin bir sonucu olduğu için, O, bu sorumluluktan vazgeçemez yahut onu bir kenara bırakamaz. Bununla birlikte, O, gerek kasti olarak, gerekse sadece ahlaki pozisyonunu hatalı bir şekilde değerlendirmesi nedeniyle sorumluluğunu kabul etmeyi reddedebilir. Bütün insanlar, hayatları boyunca, şu veya bu zamanda eylemlerinin sorumluluklarını üstlenmeyi reddedebilirler, ve bazı insanlar görevlerinden o kadar ısrarlı bir şekilde yan çizerler ki, bir yetişkinden ziyade, büyümüş bir çocuk tavri sergilerler. Moral özerklik, basit olarak, eylemlerin tam sorumluluğunun alınabilmesinin koşulu olduğu ölçüde, bundan, insanların özerkliklerini iradi olarak kaybedebilecekleri sonucu çıkar. Yani, bir insan başkalarının emirlerine, emredilen şeyin iyi yahut makul olup olmadığını bizzat belirlemeye yönelik hiçbir teşebbüste bulunmaksızın itaat etmeye karar verebilir.

Wolff'un belirttiği gibi, bu çok önemli bir noktadır ve insanın eylemlerinin sorumluluğundan vazgeçebileceği şeklindeki yanlış iddiayla karıştırılmaması gerekmektedir. Birey, kendisini başkasının iradesine bizzat tabi olduğu zaman bile, yaptığı şeyden sorumlu kalır. Kendilerini, sadece verilen emirleri yerine getirdikleri şeklinde savunan savaş suçlularının, eylemlerinden dolayı sorumlu tutulmalarının nedeni budur. Kişi, moral tefekkürü yerine getirmeyi reddedip, **başkalarının nihai emirlerini kabul etmekte sorumluluğunu değil,**

sadece ve ancak özerkliğini kaybeder. Bu yüzden Rousseau, bir insanın kendi seçimiyle bile köle haline gelemeyeceğini söylerken, bununla kölelerin bile moral bakımından eylemlerinden sorumlu olduklarını kastediyorsa haklıdır. Fakat, insanların kendilerini köle yahut akılsızca itaat pozisyonuna yerleştiremeyeceklerini kastediyorsa haksızdır. Kısaca, özerklik kaybı, sorumluluk kaybı demek değildir.

Wolff, bundan sonra özerklik kaybının türlerini ele alır. Özerklik kaybının birçok formu ve derecesi vardır. Bir kimse, tek bir sorun hususunda, yahut tek bir sorun tipi konusunda muhakeme bağımsızlığından (independence of judgement) vazgeçebilir. Örneğin, kendimizi bir doktorun ellerine bıraktığımızda, onun emrettiği tedavi doğrultusu ne olursa olsun, onu kesinlikle yerine getiririz. Fakat bu, sağlığımızla sınırlıdır. Örneğin ondan, hukuki problemlerimizi çözmesini beklemeyiz. İnsan özerkliğini hayatını belli dönemlerinde, belli konularında şu veya bu derecede kaybedebilir. Hatta bu kayıp, kişinin bütün hayatına yayılabilir. Kişi kendisini her ne olursa olsun bütün emirlere uymak durumunda bulabilir. Hatta, gerçekte, uygulamayı reddetmeyi arzuladığı bazı özel edimleri (cinayet gibi) bile gerçekleştirebilir. Ashnda doktor örneği de göz önüne alınırsa, özerklikten vazgeçilmesinin makul olduğu bazı durumlardan söz etmek hiç de yanlış olmaz. Dahası, teknik uzmanlığın karmaşık dünyasında asıl böyle yapmamanın makul olmadığı pekâlâ düşünülebilir.

Bu noktada, özerklikle ilişkisi yüzünden sorumluluğun alınması ve kaybedilmesinin daha açık bir şekilde ortaya konulması gerekir. Wolff, kişinin eylemlerinin sorumluluğunu almasının yapması gereken şeye ilişkin nihai kararların yapıcısı/belirleyicisi olması anlamına geldiğini belirtir. Özerk insan için emir diye bir şey sözkonusu değildir. Zaten yapılmaya niyet edilen şeylerin, birisi tarafından emir şeklinde verilmesi ve buna gerek onun, gerekse başkalarının uyulmasını beklemleri, aynı çevrede yahut aynı koşullar altındaysak kendi kararlarımızı belirlerken kaçınılmaz bir şekilde hesaba kattığımız veya katmamız gereken bir olgu olabilir. Öyle durumlar sözkonusu olabilir ki, bize bir şeyi yapmamızı buyurmakta olan kimsenin (hemen yukarda söylediğimiz anlamda) buyurduğu şeyi yapmamız gerektiğine karar verebiliriz, ve hatta pekâlâ, onun emir vermesi, sözkonusu durum-

da öyle davranmamızı bizim için arzulanır kılan faktör olabilir. Örneğin batmakta olan bir gemide bulunuyor olalım. Kaptan cankurtaran sandallarının kullanımıyla ilgili talimatlar verip emirler yağdırıyor olsun. Yolcular da bu emirleri, o kaptan olduğu için yerine getiriyor olsunlar. İşte biz bu koşullar altında, kaptanın söylediklerini yapmamızın daha iyi olacağına karar verebilirdik. Çünkü bu emirlere uymadığımız takdirde, itaatsizlik ederek neden olacağımız karışıklık, bütün herkese zarar verirdi. Fakat, biz bu kararı aldığımız zaman, kaptanın emrine itaat etmiş olmazdık. Daha açık bir deyişle, böyle davranmamız, onun bizim üzerimizde otoritesi bulunduğunu kabul etmemiz anlamına gelmezdi. Biz aynı koşullar altında, ve kesinlikle aynı sebeplerle, bir yolcunun da vereceği emirlere itaat edebilirdik.

Hayatın genelinde olduğu gibi, insanlar, özerkliklerini politikada da sık sık kaybederler. Wolff, bu olgunun birçok sebebi ve olguyu meşrulaştırmak için sunulmuş olan birçok argüman bulunduğunu belirtir. İnsanların çoğu, yukarıda belirtildiği gibi, geleneğin yahut bürokrasinin gücünü o kadar güçlü bir şekilde hissederler ki, yöneticileri tarafından kazanılan otorite talebini hiç düşünmeksizin kabul ederler. İnsanlık tarihinde yöneticilerin buyruk verme yetkisini ve onlara kendisinin ve hemcinslerinin itaat etme görevini sorgulama düzeyine erişen bireyler pek enderdir. Bununla birlikte, bir kere bu tehlikeli sorgulamaya başlandı mı, yöneticilerin otoritesini kanıtlamaya yönelik çeşitli argümanlar getirilir. Bunların en eskisi, Platon'un, insanların, en yüksek bilgiye, bilgeliğe yahut anlayışa sahip olanların otoritesine boyun eğmeleri gerektiği şeklindeki iddiasıdır. Bunun daha sofistike modern bir versiyonu, demokratik bir topluluğun eğitimli kısmının politik bakımdan daha aktif olmasının daha uygun olduğu şeklindedir; tıpkı, seçmenleri eksik bilgilenmiş kısmının pasif kalmasının daha iyi olacağı gibi. Bunun sebebi, ikincilerin politik arenaya girmesinin yalnızca demagogların ve aşırıların işine yarayacağı kanaatidir. Bundan dolayı, çok sayıda Amerikan siyaset bilimcisi, Amerikalı kitlelerin apatisini bir stabilite nedeni ve bundan dolayı da iyi bir şey olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Ahlaksal zorunluluk, sorumluluğu kabul etmemizi ve nerede ve ne zaman olursa olsun mümkün olan en geniş özerkliğe erişmemizi talep eder. Bu talep, bazen ahlaki

tefekkür ve temaşayı kapsar; bazense, özel, hatta teknik bilgilenmeyi elde etmeyi. Bu nedenle, modern zamanların insanları, ülkelerindeki örneğin nükleer politikalar konusundaki tartışmaları izleyip, bağımsız sonuçlara varabilmek için modern bilime yeterince hakim olma gibi bir yükümlülüğe sahiptirler. Wolff, bu açıdan, modern dünyada tam ve rasyonel bir özerkliğe ulaşma hedefinin önünde büyük, belki de aşılamaz engeller bulunduğunu belirtir. Bununla birlikte, eylemlerimizin sorumluluğunu kabul etmemiz ve aklımızın gücünü tanımamız şartıyla, itaat ederken kendimizi bu tür emirlerin yapıcısı kılacak sürekli yükümlülüğü de bilmemiz gerekir. Modern dünyada insanın durumu konusundaki paradoks, kendi efendimiz olma hakkını ve görevini tam olarak ne kadar tanırsak, teknolojinin ve bürokrasinin kavramayı umamayacağımız karmaşalarının o kadar pasif bir objesi haline gelmemizdir. Sadece birkaç yüzyıl önce, ancak çok iyi eğitilmiş biri, yönetimin en büyük sorunlarını kralın yahut parlamento üyesinin anladığı kadar anladığını iddia edebilirdi. İronik bir biçimde, kendisinden oylanması istenen dış ve iç sorunlara hakim olamayan günümüz lise mezunu, onsekizinci yüzyıl devlet tekniğinin problemlerini kolayca kavrayabilir. Wolff bu örnekle, özerklikle enformasyon edinme özgürlüğü arasındaki bağlantıyı da açık bir şekilde ortaya koyar. Bizler, ancak enformasyon edinme özgürlüğümüz garanti altına alındığı ölçüde kendi kararlarımızın vericisi olabiliriz.

Wolff, özerklik analizini tamamladıktan sonra, otoriteyle özerklik arasındaki çatışmayı kesin çizgilerle ortaya koyar. Herşeyden önce, devletin tanımlayıcı niteliği, otorite, yani yönetme yetkisidir. İnsanın başlıca yükümlülüğü ise, özerklik, yani yönetilmenin reddidir. Öyleyse, bireysel özerklikle devletin farzolunan otoritesi arasındaki çatışmanın hiçbir çözümü yokmuş gibi görünmektedir. Bir insan, kendisini, kendi kararlarının yapıcısı kılma yükümlülüğünü yerine getirdiği ölçüde, devletin onun üzerine otoriteye sahip olma talebini reddedecektir. Bu demektir ki, devletin yasalarına sadece onlar yasa oldukları için itaat etme görevinin bulunduğunu inkâr edeceklerdir. Wolff'a göre bu anlamda anarşizm, özerkliğin değeriyle bağdaşan tek siyasi doktrin gibi görünmektedir.

Wolff, bir anarşistin de belli koşullar altında yahut belli

bir zaman için, yasaya boyun eğme gerekliliğini tasdik edebileceğini belirtir. Anarşist, bir insan kurumu olarak devleti ortadan kaldırma konusunda herhangi gerçek bir umudun varolduğundan bile şüphe edebilir. Fakat, O, devletin buyruklarını asla meşru olarak görmeyecek, bağlayıcı bir moral güç olarak bakacaktır.

Anarşist, bir bakıma, ülkesiz bir insan olarak karakterize edilebilir. Bunun sebebi, Wolff'a göre, onu çocukluğunun ülkesine bağlayan bağlara rağmen, onun kendi yönetimine, bir süre için kalması gerekmiş olabileceği başka herhangi bir ülkenin yönetimine yaptığı gibi tamamen aynı moral bağlantıyla katılmasıdır. Biz yabancı bir ülkeyi ziyaret ettiğimizde, o ülkenin yasalarına gerek öz-çıkarmızı korumaya yönelik basiretimizden, gerekse düzenin değerine, bir mülkiyet sistemini korumanın genel faydaya dönük sonuçları yüzünden itaat ederiz. Fakat kendi ülkemize döndüğümüzde, ülkemize yeniden girmemiz bir anlam kazanır; konu üzerinde düşünürsek, kendimizin, ülkemizin yasalarına farklı ve daha derin bir şekilde iştirak ettiğini tahayyül ederiz. Onlar bizim yönetimimiz tarafından yürürlüğe konmuşlardır, ve bizim, bundan dolayı, onlara itaat etmeye yönelik özel bir yükümlülüğümüz vardır. Oysa anarşist, bize bu duygumuzun tümüyle hissi olduğunu ve hiçbir moral temeli bulunmadığını söyler. Bütün otoriteler eşit derecede gayrimeşrudur. Tabii bu, onların eşit derecede desteğe değer yahut değmez oldukları anlamına gelmez. Sadece, kendi ülkemizin yasalarına itaat etmemizin, eğer bizim moral bakımından özerk olmamız gerekiyorsa, bizi yurtdışındayken belirleyen aynı tasavvurlardan doğmuş olması gerektiği anlamına gelir.

Wolff'un dikkat çektiği dilemma kısaca **de jure** devlet kuramına göre ifade edilebilir. Eğer bütün insanların, mümkün en yüksek özerklik derecesine ulaşmaya yönelik sürekli bir yükümlülükleri varsa, o zaman bundan, hiçbir devletin uyruklarının onun buyruklarına uyma konusunda moral bir yükümlülüklerinin bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Wolff, bu çerçevede, **de jure** meşru devlet kavramının belirsiz olduğunu ve felsefi anarşizmin bir aydın için tek makul politik inanç sayılabileceğini belirtir.

Sonuç olarak, Wolff'un bir anarko-liberal olarak yaptığı analiz, otoriteyle özerklik arasındaki giderilmesi imkânsız gerilimi ortaya koyması bakımından son derece açıklayıcıdır. Bununla birlikte, modern liberallerin, liberalizmin en önemli kavramsal değeri olarak özerkliği mutlaklaştırmadıkları hatırlanmalıdır. Başka bir ifadeyle liberallere göre, özerklik ancak kısmi olabilir; mutlak özerklik imkânsızdır. Kaldı ki, mutlak özerklik üstündeki aşırı vurgu, bizi doğrudan doğruya pozitif özgürlüğe, hem de onun en aşırı yorumuna götürecektir. Bunun sonuçlarından biri, elbette devletin otoritesini ancak **de facto** bir olgu olarak kabul etmek ve **de jure** otorite kavramını reddetmek olacaktır; ama başka ve daha can alıcı bir sonucu, negatif özgürlüğün tahribine veya ortadan kalkmasına yol açmasıdır. Bu, tahmin edilebileceği gibi, ahlaki bakımdan tam ve mutlak özerkliğe erişilememesinden çok daha vahim ve tehlikeli bir durumdur. Otoriteyle özerklik arasındaki çatışma üstünde düşünürken hesaba katmamız gereken temel unsur, belki de budur ve ayrı bir yazının konusudur. ■